

Møte tirsdag den 7. oktober 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 2):

1. Finansministerens redegjørelse om Regjeringens forslag til statsbudsjett og om nasjonalbudsjettet for 2009
2. Referat

Statsråd Kristin Halvorsen overbrakte følgende kgl. proposisjoner:

- Statsbudsjettet medregnet folketrygden og skatte-, avgifts- og tollvedtak for budsjetterminen 2009 (St.prp. nr. 1 (2008–2009))
- Endringer i Stortingets vedtak av 28. november 2007 nr. 1384 om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterminen 2008 (St.prp. nr. 3 (2008–2009))

Sak nr. 1 [10:01:58]

Finansministerens redegjørelse om Regjeringens forslag til statsbudsjett og om nasjonalbudsjettet for 2009

Statsråd Kristin Halvorsen [10:02:25]: Når store finansinstitusjoner vakler, når børsen stuper, når ekspertene snakker om den største krisen siden 1930-tallet, når usikkerheten sprer seg og renten stiger i takt med den, da er det ikke bare de som har verdier på børsen, som blir bekymret. Vanlige folk, verden over, blir engstelige.

Selv mange av oss som bor og lever trygge liv i Norge, føler denne uroen på kroppen.

- Folk spør seg: «Hvorfor skjer dette, og hvordan slår denne krisen inn hos oss?»
- «Hva blir renten framover?» lurer de som har høye boliglån, på.
- «Vil ungene mine klare forpliktelsene sine?» spør foreldre og besteforeldre.
- «Mister jeg jobben?» spør de som jobber i konkurranseutsatt sektor.

Jeg forstår at folk er bekymret. Derfor vil jeg begynne med å si at Regjeringen har tatt høyde for de spesielle utfordringene dagens internasjonale økonomiske situasjon gir – ikke bare for norsk økonomi, men for hver enkelt av oss.

Før jeg går inn i detaljene for neste års statsbudsjett, skal jeg prøve å gi noen svar på hva som skjer, selv om det ikke finnes én fasit i urolige tider som disse.

Krisen vi nå er vitne til, oppstod fordi en kreativ og for dårlig regulert amerikansk finansnæring har lånt ut penger til folk langt utover deres evne til å betale tilbake. Et uregulert profittjag har svekket risikovurderingene og bidratt til en aggressiv utlånspolitik, bl.a. bygd på antakelser om evig vekst i boligprisene. De dårlige lånene ble pakket sammen med andre lån og solgt videre til banker verden rundt. Mange av kjøperne har måttet bokføre tap,

men foreløpig er det ingen som har full oversikt over hvem som sitter med den gjenværende risikoen. Store finansinstitusjoner er blitt overtatt av statlige myndigheter, andre har gått over ende. Nå er det enighet om en krisepakke i USA. Likevel er det fortsatt uro, som også har spredd seg til andre land. Flere europeiske land har iverksatt tiltak for å gi innskyterne bedre sikring dersom bankene får problemer.

Nobelsprisvinner i økonomi Joseph Stiglitz har sagt at Wall Streets fall er for markedsfundamentalismen hva Berlinmurens fall var for kommunismen. Det er i hvert fall en kraftig vekker for dem som har trodd at markedet kan styre seg selv. Det er en nyttig påminnelse om hva manglende politisk styring kan føre med seg.

Mange norske låntakere føler uroen på kroppen hver dag, men de fleste klarer seg likevel bra:

- Vi har en god og sammenhengende regulering av hele finanssektoren.
- Vi har en god sikringsordning for innskytere, som dekker innskudd opp til 2 mill. kr i norske banker.
- Og fordi vi har et kompetent tilsyn som overvåker situasjonen nøye, har vi bedre oversikt over hva som skjer.

Norsk økonomi er i god stand, vi har penger på bok og større mulighet enn mange andre til å møte de vanskelighetene som måtte komme. Det er flere årsaker til dette:

- Vi har en stor offentlig sektor, fordi Norge har valgt å løse helse-, omsorgs- og utdanningsoppgavene i fellesskap. Det stabiliserer norsk økonomi og gjør oss mindre sårbare for internasjonale økonomiske kriser som dem vi opplever nå.
- Folketrygden gir oss god inntektssikring.
- Vi har et betydelig statlig eierskap, som bidrar til stabilitet.

Men selv om vi i Norge har gjort politiske valg som skjermer oss mer enn andre, er det ingen i en globalisert økonomi som er uberørt av det som skjer. Omfanget av den internasjonale finanskrisen og konsekvensene for det norske finansmarkedet og norsk økonomi er fortsatt usikre. USA er viktig for verdensøkonomien, selv om andre land, som Kina og India, nå gjør seg mer gjeldende. Norge er en liten og åpen økonomi som har nytt godt av sterk vekst internasjonalt. Vi har solgt varer til høye priser, vi har importert til lave priser. Vi har snart fem år bak oss med svært høy vekst. Vi må 50 år tilbake i tid for å finne maken. Vi vet at en slik høy vekst ikke kan vare evig. Også før de siste ukenes finanskrisen var det klart at veksten ville bli klart svakere neste år enn i år.

Det er ikke mulig å ha historisk lav arbeidsløshet, historisk sterk vekst i økonomien og unormalt lav rente på samme tid. Når økonomien bedres og ledigheten synker, vil renten etter hvert heves for å holde pris- og kostnadsveksten under kontroll. Alle har visst at styringsrenten ville gå opp til et mer normalt nivå på mellom 5 og 6 pst.

Likevel har noen strukket strikken langt når de skulle kjøpe bolig i et opphetet boligmarked. Mange av dem er førstegangsetablerere. På toppen av dette kommer nå de virkningene vi ser av den internasjonale finanskrisen.

Myndighetene i mange land har tatt grep for å dempe krisen i finansmarkedet. Forskjellen mellom pengemarkedsrenten og styringsrenten til Norges Bank er likevel historisk høy. Det gjør det dyrere for bankene å låne penger i markedet. Vedvarende høye innlånskostnader for bankene i pengemarkedet fører til økte utlånsrenter for bedrifter og husholdninger, uten at Norges Bank setter opp renten. Høyere markedsrenter vil bremse veksten i etterspørsel og produksjon i Norge og dempe pris- og lønnsveksten. Dette er forhold som Norges Bank tar hensyn til når de vurderer innretningen av pengepolitikken. Lavere vekst og redusert pris- og kostnadspress vil gi rom for lavere rente.

Mange er nå bekymret for om Statens pensjonsfond – Utland, eller oljefondet, som de fleste kaller det, taper penger. Når vi har valgt å investere inntektene fra olje- og gasssektoren i aksjer og obligasjoner i utlandet, har vi knyttet sparepengene våre til utviklingen i verdensøkonomien. Dette prinsippet for forvaltning av Statens pensjonsfond – Utland er det bred politisk enighet om. Investeringene er fornuftig spredt, med små eierandeler i ca. 7 000 selskaper rundt omkring i verden og i 10 000 obligasjoner. Vi er veldig langsiktige investorer.

Når det globale aksjemarkedet går ned, taper fondet isolert sett på aksjeinvesteringene. Obligasjonsinvesteringene har jevnt over holdt seg bedre i verdi gjennom finansuroen. Høye oljepriser sørger for at det strømmer flere penger inn til fondet enn det vi regnet med tidligere i år. I nasjonalbudsjettet har vi anslått fondets verdi ved inngangen til 2009 til 2 300 milliarder kr. Det er nesten på linje med det vi forventet da vi la fram revidert nasjonalbudsjett i vår. Utviklingen de siste ukene har ikke endret vesentlig på dette bildet.

Statsbudsjettet for 2009 svarer på dagens utfordringer og forbereder oss på fremtiden.

Vi følger handlingsregelen for en gradvis innfasing av petroleumsinntekter i norsk økonomi. Slik sørger vi for at petroleumsformuen kan bli til glede for både oss og framtidige generasjoner. Handlingsregelen legger opp til at bruken av petroleumsinntekter bør øke langsommere i konjunkturoppgang enn i konjunkturedgang. Slik har det også vært. I de siste tre årene har bruken av oljepenger ligget under 4-prosentbanen.

I budsjettet legger vi opp til et strukturelt, oljekorrigert underskudd på 92 milliarder kr neste år. Dette er på linje med anslaget for forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland for 2009, altså 4 pst. av fondskapitalen. Siden vi har ligget under 4-prosentbanen i noen år, og kapitalen i fondet vokser fra 2008 til 2009, gir dette økt bruk av oljeinntekter i budsjettet. Underskuddet øker med 14 milliarder kr. Budsjettet bidrar dermed til noe høyere etterspørsel i norsk økonomi neste år og til at ledige hender kan settes inn for å utføre uløste oppgaver. Vårt forslag til budsjett balanserer to hensyn: på den ene siden å sikre gevinstene vi har høstet i form av økt sysselsetting og lavere arbeidsløshet, på den andre siden å gi rom for lavere rente.

Regjeringen har gitt klar beskjed om at vi vil prioritere velferd og fellesskap framfor skattelette. Det har vi gjort i de tre årene vi har bak oss. Det gjør vi i det året

vi har foran oss. Vi øker ikke skattenivået, men vi omfordeler. Når veksten i det offentlige forbruket neste år er høyere enn veksten i det private forbruket, er det fordi vi prioriterer helse, omsorg, utdanning, fellesskap.

Bygg- og anleggssektoren er den delen av arbeidsmarkedet som raskest merker et omslag i økonomien. Innen bygg og anlegg har det vært mangel på arbeidskraft de siste årene. Nå vil noe kapasitet frigjøres, og vi får mulighet til å løse en del viktige oppgaver for fellesskapet. Vi igangsetter arbeidet med nytt odontologibygg i Bergen, bygg for sykepleierutdanningen i Oslo og for Gulating lagmannsrett, og vi varsler at bygging av ny høyskole i Bergen settes i gang i 2010.

Vi starter bygging av 1 000 nye studentboliger i 2009.

Vi gir tilsagn til å bygge 1 000 nye sykehjemsplasser og omsorgsboliger.

Vi styrker ordningen med rentestøtte til kommuner for å ruste opp skolebygg og svømmebasseng. Mange elever, lærere og foreldre har etterlyst et løft for skolemiljøet. Her kommer det.

Vi styrker ordningen med rentestøtte til kirkebygg, som preges av dårlig vedlikehold landet rundt.

Vi ruster opp nasjonale kulturbygg.

Det er nødvendig å bygge nytt, men det må ikke gå på bekostning av vedlikehold av det som allerede er bygd. Dessverre har mangel på vedlikehold preget generasjoner før oss. Altfor mange jernbaner og veier har forfalt over tid. Det er et møysommelig arbeid å ta igjen det forsømte. Manglende vedlikehold synes for mange av oss først når det ikke er gjort og blir til hull i asfalten eller signalanlegg som ikke virker. Når toget går og veien er hel, tar vi det som en selvfølge og verdsetter ikke det usynlige vedlikeholdsarbeidet. Det må en kraftig holdningsendring og klare politiske prioriteringer til for å holde i hevd de verdiene som tidligere generasjoner har skapt.

Denne jobben har vi startet på. I opposisjon sørget dagens regjeringspartier for å øke ambisjonsnivået på samferdselssektoren med til sammen 2 milliarder kr pr. år. Som første regjering har vi fulgt opp de samlede økonomiske rammene i Nasjonal transportplan. Nå overoppfyller vi våre egne høye ambisjoner med 1,9 milliarder kr og foreslår å øke samferdselssektorens budsjett med vel 13 pst.

Det er krevende å sikre infrastruktur i et griskrent land med telehiv, sterke naturkrefter og få folk. Men det er en oppgave vi prioriterer høyt, fordi det er viktig for distrikter og næringsliv, og fordi det er viktig for miljø og framkommelighet. Derfor foreslår vi å øke bevilgningene til vedlikehold av veier med 20 pst. og til rassikring med nesten 35 pst.

Trafikksikkerhetstiltak fordobles i dette budsjettet. Bilførere har alltid ansvar for å kjøre etter forholdene, men vi vet at dødsfall og alvorlige skader i trafikken kan unngås ved hjelp av f.eks. midtdelere, rekkverk, fjerning av trafikkhindre og utbygging av gang- og sykkelveier. Vi må øke innsatsen for å redusere risikoen i trafikken.

Vi øker bevilgningene til veiformål med i overkant av 1,6 milliarder kr. Med unntak av de prosjektene som mangler planavklaring eller endelig finansieringsopplegg,

vil alle veianlegg som er prioritert i Nasjonal transportplan for perioden 2006–2009, være ferdigstilt eller under utbygging.

Jernbanen har vært forsømt i mange år. Vi er utålmodige på vegne av passasjerer og ansatte i NSB og Jernbanelivet – og miljøbevegelsen – som vil ha et togtilbud som er effektivt, pålitelig og komfortabelt. Det har vært et stort etterslep. Derfor øker vi bevilgningene til jernbane med ca. 1,3 milliarder kr – 17,3 pst.

Den sterke økonomiske veksten vi har sett de siste årene, med kraftig ekspansjon i alle sektorer, viser at Norge er et godt land å drive næringsvirksomhet i. Vi konkurrerer ikke på lavest mulig skatte- og avgiftsnivå eller lave lønninger, men på summen av et veldrevet samfunn, med høy kompetanse, gode velferdsordninger og stabile rammebetingelser. Dette vil også være vårt viktigste konkurransefortrinn i en mer krevende tid, som vi har foran oss.

Regjeringen legger i dette budsjettet fram en rekke endringer som er etterspurt av næringslivet, og som vil slå positivt ut. Bedre avskrivingssetninger for tekniske installasjoner vil bidra til økte investeringer i framtidsrettet teknologi. En kraftig satsing på forskning og høyere utdanning vil gjøre oss bedre beredt til å møte framtidens utfordringer. En historisk satsing på samferdselsinvesteringer vil redusere flaskehalsen for næringslivet, og bygge- og anleggsaktiviteten i offentlig sektor vil stimulere til økt etterspørsel i et marked der de private investeringene nå dempes.

Vi har i hele denne perioden prioritert kommunene høyt. Siden 2005 – altså på tre år – er 37 000 flere sysselsatt i kommunesektoren. Det sammenliknbare tallet for de fire siste årene før valget er i underkant av 9 pst. til sammen – tar vi bare de tre siste, var det nesten ingen. Nå vet vi at kostnadsveksten i kommunesektoren er blitt høyere enn forutsatt. Derfor legger vi fram et bedre opplegg for kommuneøkonomien enn vi varslet i vår.

Vi legger opp til en realvekst i de samlede inntektene til kommunene i 2009 på om lag 8,4 milliarder kr. Godt over halvparten av disse er frie midler. I perioden 2005–2009 anslås realveksten i kommunesektorens inntekter til over 28 milliarder kr. Til sammenlikning var realveksten i forrige stortingsperiode rundt 19 milliarder kr.

Aldri før har det vært så få kommuner på ROBEK-listen. Fra en topp på 118 registrerte kommuner i andre halvår 2004 har antallet kommuner i høst falt til i overkant av 40. Det viser at vi lykkes, og det viser at kommunene lykkes i å produsere velferd, samtidig som de klarer å holde styring med økonomien.

Det viktigste vi skal gjøre når vi forbereder oss på framtiden, er å investere i dem som skal overta etter oss. Barn og unge trenger verdier, kunnskaper og sosiale ferdigheter når de skal løse framtidens utfordringer, styre økonomien, løse klimakrisen, bekjempe fattigdom og fordele rettferdig.

Derfor har vår regjering prioritert hele lærings- og utdanningsløpet så høyt – fra barnehagene til høyere utdanning og forskning. Den barnehagesatsingen vi nå kan oppsummere, er den største velferdsreformen i nyere tid. Den startet med barnehageforliket i Stortin-

get i 2002–2003. Med Regjeringens forslag til budsjett for 2009 ligger det an til en veldig god utvikling siden barnehageforliket ble inngått. La meg oppsummere litt:

- 66 700 nye barn vil ha fått barnehageplass.
- Dekningsgraden vil ha gått opp fra 65 pst. til 89 pst.
- Prisen vil være kraftig redusert. Foreldre med ett barn i en privat barnehage betaler 2 000 kr mindre i måneden i dag enn foreldre som var i samme situasjon i 2002. De sparer over 20 000 kr i året.
- Bevilgningene til barnehager over statsbudsjettet vil ha økt fra 5,8 milliarder kr i 2002 til 24,3 milliarder kr i 2009.

Det er det vi kaller et velferdsloft – og et kunnskapsloft.

Vi har gjennomført en nasjonal dugnad for å sikre alle barn en barnehageplass. Noen kommuner er ikke helt i mål. Men nå vil jeg takke alle de kommunene og private som har stått på for å få dette til i sin kommune. Det står hundrevis av nye bygg rundt omkring i landet som klare bevis for politisk prioritering. Tusenvis av nye mennesker jobber i disse barnehagene. Horder av smårollinger i parkdresser går ut og inn av porten hver eneste dag. Fornøyde foreldre bringer og henter, og barnehagene er det velferdsgodet som brukerne er mest fornøyde med. Vi har forandret folks hverdag.

Kvaliteten i barnehagene kommer fra de menneskene som jobber der. Det er økt interesse for å utdanne seg til å bli førskolelærer, og det er gode nyheter. Og Regjeringen svarer med å styrke innsatsen ytterligere for å utdanne flere.

Vi lærer mest når vi er yngst. Derfor er barnehagen viktig. Derfor øker vi innsatsen i de tidligste skoleårene. Fra i høst er skoledagen for de minste utvidet med fem timer i uka, timer som skal brukes på norsk, matematikk og engelsk. Tidlig innsats skal bistå dem som sliter med å knekke lese- og regnekoden, før det utvikler seg til et problem som de drar med seg lenger ut i skoleløpet.

For å gjøre den jobben trenger vi gode og motiverte lærere. Læreren er den viktigste formuesforvalteren vi har. Dette budsjettet legger til rette for en stor satsing på lærere, gjennom etter- og videreutdanning, rekruttering av lærere og rekruttering til lærerutdanningene. Fundamentet for flere og bedre lærere er på plass.

Skolen skal gi kunnskaper. Regjeringen har tatt nødvendige grep for å styrke kvaliteten og sikre læringsutbytte. Vi introduserer nye kartleggingsprøver som skal sikre kvaliteten i opplæringen. Men ingen lærer i et vakuum. Elevene er ikke roboter som bare kan sendes inn i et klasserom, settes bak en pult og programmeres. De som har møtt en fjortis, kan underskrive på det. De skal trives, og de skal være trygge. Elevene trenger sunne matvaner og fysisk aktivitet. Derfor innførte vi i fjor en ordning med frukt og grønt i alle skoler som har ungdomstrinn. Derfor øker vi den fysiske aktiviteten i skolen med to timer i 2009.

Det vi investerer i skolen, får vi mangfoldige ganger igjen i framtiden. Framtidens omsorgspersonell, lærere, bussjåfører, bønder, ingeniører og forskere går på skolen i dag. Vi forbereder oss på at dagens barn skal innta høyskoler og universiteter om noen år. Universitets- og høy-

skolesektoren er kraftig styrket i dette budsjettforslaget. Det er både en forutsetning og et virkemiddel for å møte de store utfordringene for framtiden: velferd, verdiskaping og klimaendringer. Når oljealderen er over, er det dette som avgjør hva vi skal leve av, og kvaliteten på offentlig velferd.

Gjennom bedre finansiering legger vi til rette for over 200 nye rekrutteringsstillinger innenfor forskning. Til sammen har Regjeringen etablert 900 nye rekrutteringsstillinger i denne perioden, og det er nesten 250 flere enn under forrige regjering. Sammen med økte basisbevilgninger og bedre og mer forutsigbar utstyrssituasjon representerer dette budsjettet et betydelig løft for universiteter og høyskoler og for forskning.

Bevilgningene til forskning og utvikling er økt reelt med 3,2 milliarder kr siden 2005. Det er om lag 1 milliard kr mer enn Bondevik-regjeringen økte forskningsbevilgningene med i sin periode.

Aftenposten skrev på lørdag:

«Vi forsker som aldri før – bemerkelsesverdig i internasjonal sammenheng».

La oss gjøre maksimalt ut av et godt forskningsbudsjett. Det avsettes store midler til forskning i nordområdene, til maritim forskning, til regional forskning og utvikling. Dette er felleseie for hele Regjeringen.

En offentlig helse- og omsorgssektor er en av grunnsteinene i velferdsstaten. Alle har rett til og tilgang på topp kompetanse, omsorgsfullt personell og trygge omgivelser når de blir syke eller trenger hjelp. Vi øker bevilgningene til helseforetakene i dette budsjettet med til sammen 6,5 milliarder kr utover generell pris- og lønnsjustering til økt aktivitet og bedret driftsøkonomi i sykehusene. I motsetning til Bondevik II-regjeringen budsjetterer denne regjeringen med aktivitetsvekst. Helseforetakene får midler til å dekke økte pensjonskostnader. Styrkingen av basisbevilgningen gir også rom for å innføre ny inntektsfordeling som foreslått av Magnussen-utvalget, over to år. Ingen av de regionale helseforetakene får redusert tilskudd som følge av omleggingen. Regjeringen vil også lette omstillingsutfordringen i helseforetakene med en ytterligere økning av basisbevilgningene med 500 mill. kr.

Det er likevel behov for forbedringer. Vi må sørge for at ulike deler av helsesektoren samarbeider godt, og at de samhandler bedre. Pasienter på vei fra sykehus til sykehjem eller andre kommunale tilbud må føle seg sikre på at de blir tatt vare på. Regjeringen vil starte arbeidet med denne samhandlingsreformen i helsesektoren for å kunne gi pasientene et bedre og mer helhetlig helsetilbud.

Akkurat nå har finanskrisen tatt fokus fra den klimakrisen som vi vet verden står overfor. Men klimakrisen er ikke løst. Og vi vet at det krever mye av oss dersom vi skal klare å hindre global oppvarming som vil ha store kostnader for folk både i fattige og i rike land. Vi må legge om samfunnet vårt i smått og i stort. Vi må ruste opp egen kunnskap og skaffe oss ny gjennom forskning. Vi må utvikle ny teknologi og legge om energiforbruket. Vi må planlegge arealbruk med tanke på klima. Vi må bygge annerledes og mer energieffektivt enn før. Vi må legge om transportmønstre for folk og for gods. Vi har det rett og slett ganske travelt.

Regjeringen inngikk i fjor et forlik med alle opposisjonspartiene, unntatt Fremskrittspartiet, om en forpliktende politikk for å redusere klimautslipp. Vi følger opp med å bruke 300 mill. kr til forskning på fornybar energi og karbonfangst og -lagring.

Transportsektoren står for en betydelig del av klimautslippene. Belønningsordningen for bedre kollektivtransport og mindre bilbruk i byene er foreslått fordoblet.

Omlegging av bilavgiftene stimulerer til etterspørsel av biler som slipper ut stadig mindre CO₂. Denne regjeringen har arbeidet systematisk over flere budsjetter for å premiere biler med lave klimautslipp. Biler med de laveste CO₂-utslippene kan få lettelser på over 10 000 kr. I motsatt ende vil de mest forurensende bilene få avgifts-hopp.

Dette er runde nummer to i omlegging av engangsavgiftene på bil. Nå foreslår vi også å gjøre elbiler mer attraktive gjennom firmabilbeskatningen.

Regjeringen har satt seg som mål å stanse tapet av naturmangfold innen 2010. Det er en krevende målsetting, og vi ligger etter. Første skritt på veien for å hindre utryddelse er å skaffe oss kunnskap om de dyr og planter som vi faktisk har. Derfor bruker vi mer penger på å kartlegge naturtyper og arter, og vi øker bevilgningene til vern av villrein og villaks.

Vi øker satsingen på skogvern, og vi øker bevilgningene til skjøtsel og forvaltning av allerede vernede områder. Med dette viser vi at staten tar ansvar for de områdene som vi verner.

I kulturminneåret tar vi et krafttak for å stanse forfallet av fredede kulturminner og kulturmiljøer. Vi øker fondskapitalen i Kulturminnefondet med 200 mill. kr. Vi øker også innsatsen både på de konkrete bevaringsprogrammene og på programmet for verdiskaping basert på kulturminner. Det nevner jeg fordi jeg vet det får ringvirkninger i mange lokalsamfunn.

Utenom økningen i Kulturminnefondet øker Miljøverndepartementets budsjett med vel 600 mill. kr. Det er en økning på over 18 pst.

Ett av klimatiltakene som har vakt stor internasjonal oppmerksomhet, er bevilgningene til å bevare skog i utviklingsland. I dette budsjettforslaget setter vi av 1,5 milliarder kr til formålet, og vi ber om fullmakt til å kunne gi tilsagn på ytterligere 1,5 milliarder kr.

Det er de fattigste landene som rammes hardest av klimaendringene. Vi har stor egeninteresse av å få redusert klimautslipp, men det er også viktig i et internasjonalt solidaritetsperspektiv. Men tiltak for å hindre avskoging er bare en liten del av innsatsen.

I dette budsjettet foreslår Regjeringen å øke bistandsbudsjettet med 3,9 milliarder kr, og det utgjør nå over 26 milliarder kr. På denne måten når vi målet som har stått sentralt for mange som har vært opptatt av internasjonal solidaritet gjennom mange år, nemlig 1 pst. av bruttonasjonalinntekten. Ingen annen regjering har noen gang økt bistandsbudsjettet så mye.

Dette er viktig, for i mange fattige land frykter man nå at den internasjonale finanskrisen som pågår, vil føre til at rike land glemmer dem, og at de får nok med seg

selv. Derfor er dette viktig – også utover oss selv – som et signal til verden om at vi gjør motsatt i Norge.

En moderne utenrikspolitikk må evne å rette oppmerksomheten både mot de store internasjonale utfordringene og mot nasjonale interesser i nærområdene. I budsjettet styrker Regjeringen satsingen på nordområdene med 0,5 milliarder kr. Det betyr at den totale satsingen på nordområdene er nesten en hel milliard over tre år. Vår politikk er en bred nasjonal satsing på bosetting, arbeid, verdiskaping, klima og miljø, bærekraftig forvaltning, kunnskap og kultur.

Vi gjorde nordområdene til denne regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. I desember 2006 la vi fram vår nordområdestrategi med 22 forskjellige tiltakspunkter, som dreier seg om alt fra Arktisk råd, bedre mulighet for grensepassering mellom Russland og Norge, økt innsats i kampen mot ulovlig, uregulert og uregistrert fiske til oljevernberedskap.

Jeg har lyst til å sende en liten hilsen til dem der nord som ble så skuffet over idrettsstyrets vedtak mot OL til Tromsø. Vi har en klar målsetting om at nord i Norge, som er vår viktigste landsdel når det gjelder å forvalte ressurser, når det gjelder å skape verdier, skal ha et klart perspektiv og en prioritering hos oss.

Forsvaret er også viktig for nord. I tråd med den vedtatte langtidsplanen for Forsvaret styrker vi forsvarsbudsjettet. Ca. 400 mill. kr av økningen på forsvarsbudsjettet dreier seg om å følge vår egen plan om å trappe opp vår egen langtidsplan for Forsvaret.

I urolige tider blir det tydeligere enn ellers hvor viktig det er å være forberedt på de store utfordringene som framtiden kan bringe. Vi må være godt forberedt – selv om det er usikkert hva vi skal bryne oss på – for å kunne handle raskt, ta styring med problemene istedenfor å bli styrt av problemene. Det gjelder finanskrisen og behovet for å temme den internasjonale kapitalismen. Det gjelder klimautfordringene, og det gjelder verdens store fattigdomsproblemer. Men for å navigere må vi også ta vare på viktige verdier som vi står sammen om.

Å satse på kultur er å satse på verdier som ikke nødvendigvis lar seg måle i kroner og øre, men det viser seg også i kroner og øre. Fellesskapet, livskvaliteten, opplevelsene har en egenverdi, men like viktig er det som er nytt, provoserende og utfordrende.

Kulturløftet følges opp på en rekke områder. I løpet av årene 2006–2009 vil kulturbudsjettet øke med nesten 2 milliarder kr, og vi er i rute med å følge opp målsettingen om at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014.

To millioner nordmenn sier de deltar i frivillig arbeid hvert år. Det finnes over 115 000 frivillige organisasjoner i Norge – organisasjoner og lag som bidrar til samfunnsnyttig arbeid og innsats som vi alle nyter godt av: på idrettsbanen, i 17. mai-toget, til skogs eller som leksehjelp, for å nevne bare noen få eksempler. Vi vet hva dette betyr for lokalsamfunn, for barn og unge, både som forebygging og for å ta vare på det vi har. Derfor ønsker vi å trappe opp støtten til frivillig arbeid med opp mot 1 milliard kr årlig.

Likeverd er en forutsetning for et rettferdig og inkluderende samfunn. Derfor styrker vi også arbeidet med dette, slik at vi kan følge opp lover og intensjoner i arbeidet mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, etniske minoriteter, homofile og lesbiske.

Det største løftet for et mer likestilt arbeidsliv og familieliv er utvidelsen av fedrepermisjonen med fire uker. Det gir bedre fordeling av arbeid og omsorg for barn – og kanskje litt andre ting i huset også – mellom foreldrene. Det betyr at far og barn får mer tid sammen, og at mor lettere kan delta i arbeidslivet.

En kjerneverdi i det norske samfunnet er at det er forholdsvis små forskjeller mellom folk.

Over flere tiår har forskjellene økt mellom de rikeste og de fattigste i hele den vestlige verden. Norge har vært en del av denne trenden, men vi har fortsatt relativt mindre forskjeller oss imellom enn man har i andre land det er naturlig å sammenlikne seg med. Det skyldes en sterk kultur for utjevning og fordeling og en velorganisert nordisk velferdsmodell. Men vi var inne i en utvikling i retning av større forskjeller mellom folk, mer vulgærrikkdom i noen sjikt av folket og økende avstand til de aller fattigste. Under en høykonjunktur har dette lett for å skyte fart.

I en periode med svært lav arbeidsløshet har mange hatt muligheten til å få seg jobb og inntekt. Det er avgjørende for å bekjempe fattigdom. Derfor er det også så viktig å holde arbeidsløsheten lav. Men fattigdom kan ikke bekjempes i arbeidsmarkedet alene.

Regjeringen har tatt grep for å bekjempe fattigdom. I trygdeoppgjøret for 2008 ble partene enige om å benytte det etterslepet som var fra oppgjøret i 2007 til en ekstraordinær økning i minstepensjonen og enkelte andre såkalte G-regulerte stønader, f.eks. de som gjelder for unge og uføre. Som følge av denne endringen økte minstepensjonen til enslige minstepensjonister med 16 000 kr fra 1. mai i år, og vi har forpliktet oss til å øke minstepensjonen ytterligere de neste to årene. Dette gjør at mange med lave inntekter løftes opp. Samlet utgjør økningen i minstepensjonen og økte øvrige minsteytelser i trygdeordningene 2,1 milliarder kr i 2009. Virkningen av trygdeoppgjøret alene gjør at om lag 20 000 personer løftes ut av fattigdom i 2009, målt etter EUs fattigdomsgrense.

Antallet som mottar sosialhjelp her i landet, har gått ned med over 20 000 fra 2005 til 2007. For dem som fremdeles er avhengig av sosialhjelp, øker vi de statlige veiledende satsene med 5 pst. utover forventet prisstigning. Det er andre gang i løpet av vår regjeringperiode at vi gjør et slikt løft. Det har ingen gjort før oss.

Vi styrker og legger om bostøtten, slik at 40 000–50 000 flere husstander vil bli omfattet av den. Det er nesten 50 pst. flere enn i dag. Bostøtten vil på årlig basis øke med ca. 1 milliard kr. Vi innfører den fra 1. juli 2009. I 2010 er prislappen 1 milliard kr.

Det nye kvalifiseringsprogrammet for utsatte grupper omfatter stadig flere kommuner. Vi styrker fattiges egne organisasjoner, fordi det er så viktig at deres stemme høres i kampen mot fattigdom. Vi oppjusterer inntekstgrensene for fri rettshjelp.

Opptrappingsplanen for rusfeltet styrkes med 300 mill. kr. Det meste av dette beløpet går til å styrke helsetilbud og behandling av rusmiddelavhengige i spesialisthelsetjenesten og til mer kommunale tjenester for denne gruppen. Mange har vært opptatt av at vi skal ta større ansvar for dem som sliter med rusproblemer. Vi gjør det.

I perioden 2002–2005 ble bevilgningene i Bondevik II-regjeringens tiltaksplan mot fattigdom økt med 1,3 milliarder kr. Til sammenlikning har denne regjeringen økt bevilgningene med 3,2 milliarder kr. I tillegg kommer trygdeoppgjøret med en økning av minsteytelsene i trygdeordningene. Det er vår egen store målsetting om å avskaffe fattigdom som holder vårt fokus og driver oss videre for at alle skal ha del i velstanden.

Skattepolitikken er vårt viktigste redskap for å få til mer rettferdig fordeling. Vi avlyste skattelettelsene og brakte skattenivået tilbake til 2004-nivå. Det har gitt oss flere milliarder kroner til mer velferd og fellesskap. Samtidig har vi tatt viktige skritt for å gjøre skattesystemet mer rettferdig.

De samlede skattendringene gjennom perioden har gitt klare skjerpelser for de rikeste, samtidig som de med lavere inntekter stort sett har fått lettelse eller uendret skatt. Skattereformen fra 2006 medførte at kapitalinntekter og lønnsinntekter beskattes mer likt. Innføringen av utbytte-skatt gjør at de rikeste, som i stor grad har sine inntekter fra kapital, må bidra mer til fellesskapet. De store tilpasningene i årene før reformen har gjort at det kan ta tid før det får full virkning. Men bare fra 2006 til 2007 er utbyttenene for personlige aksjonærer økt fra 7 milliarder kr til 15 milliarder kr.

Vi har gjort mye for at formuesskatten skal bli et bedre fordelingspolitisk virkemiddel, i motsetning til den forrige regjering som tok sikte på å fjerne den. Siden 2005 har vi tredoblet bunnfradraget i formuesskatten for enslige og femdoblet det for ektepar. Det er nå, med dette forslaget, på 470 000 kr for enslige og 940 000 kr for ektepar. Det betyr at mer enn 400 000 personer, eller en tredjedel av alle som betalte formuesskatt i 2005, vil slippe å betale formuesskatt. Ytterligere 500 000, altså nesten en million personer til sammen, har fått lavere formuesskatt eller slipper helt å betale formuesskatt som følge av de endringene som vi har gjennomført.

Men for de mest formuende har skatten økt. Vi har tidligere fjernet aksjerabatten. Nå foreslår vi å fjerne den såkalte 80 pst.-regelen, som har blitt en særegen skattefordel for de aller rikeste i samfunnet. Regjeringens budsjettforslag innebærer altså en svært målrettet omfordeling ved at de på toppen får økt skatt.

Regjeringen legger om arveavgiften slik at den blir mer rettferdig. Vi tetter hull i skattesystemet som de med størst ressurser og mest penger i størst grad har kunnet benytte seg av, og vi bruker disse pengene til å lette arveavgiften for alle andre. Over 90 pst. av alle som skal betale arveavgift, vil få lettelse sammenliknet med dagens regler, mens 5–10 pst. må betale mer. Innstrammingene gjelder de 10 pst. rikeste, som ifølge statistikken eier 90 pst. av aksjene i ikke-børsnoterte aksjeselskaper. Lettelsene er omfattende for vanlige folk.

Også næringslivet vil ha glede av at arveavgiften settes

ned. I tillegg foreslår vi å opprettholde en verdsettelsesrabatt på 40 pst. for ikke-børsnoterte aksjer for de første 10 millionene pr. arvemottaker. Og vi foreslår viktige utvidelser av ordningen med rentefri avdragsordning for generasjonsskifter i bedrifter. Samlet sett har vi derfor funnet en god balanse mellom hensynet til rettferdig fordeling og hensynet til mindre familiebedrifter.

Enkelte i denne sal har framstilt det slik at denne regjeringen har hatt hundrevis av milliarder mer å rutte med – og langt mer – enn den forrige regjeringen. Det er feil, og mange av dem som framsetter den påstanden, vet godt hvor feil det er. For vi bruker ikke alle skattekrone i takt med hvordan de kommer inn. Vi jevner det ut, slik at svært gode tider ikke betyr at vi mister hodet i fest og sus og dus, og at svært dårlige tider ikke betyr at vi må gå rett inn og kutte på velferdsordningene – derfor jevner vi det ut.

Når vi korrigerer disse skattevekstinntektene, ser tallene for den forrige regjering og vår regjering ganske like ut. Vi har beregnet hvor mye den forrige regjering hadde å rutte med i forhold til hvor mye vår regjering har å rutte med. Begge har hatt ca. 8 milliarder kr i vekst i skatte- og avgiftsinntekter pr. år. Det blir 30–35 milliarder kr i stortingsperioden. Vi har brukt nesten like mye i oljepenger til sammen i stortingsperioden, 36 milliarder kr og 33 milliarder kr. Det betyr at både regjeringen Bondevik II og vår regjering har hatt omtrent like mye å rutte med. Det er ikke slik at vi har fått noe gratis over budsjettet, men vi har prioritert helt annerledes. Den forrige regjering brukte over en tredjedel av sitt handlingsrom på skattelettelse. Vi har ikke gjort det. Det er derfor vi kan overoppfylle Nasjonal transportplan, satse så friskt på forskning, bygge barnehager med begge hender, bekjempe fattigdom. Det er et klart politisk valg som skiller opposisjonspartiene og dagens regjeringspartier.

Det gir oss også mulighet til å øke innsatsen på noen andre områder, f.eks. kriminalitetsbekjempelse. Kriminalitet er noe av det som skaper utrygghet for veldig mange. Bekjempelsen av den må gå på to fronter. Det må være innsats for å skape mer trygghet for alle dem som kan være utsatt for vold, overgrep og kriminalitet. Men det må også være innsats for at alle de som lenge har vært gjengangere i kriminalitet, får en mulighet til å komme seg ut av det. Det tjener vi på alle sammen. Derfor har vi lagt opp et budsjettforslag som gjør det mulig å avvikle soningskøen i 2009. Vi tar opp flere politistudenter enn noensinne. Vi etablerer nye politiposter i Oslo. Vi styrker Kripos. Og det er mye mer.

I en urolig finansverden med forhold som vi ikke rår over, står vi i Norge fortsatt støtt. Budsjettet som er presentert her i dag, tar vare på de verdiene vi har, og gjør at vi er forberedt på fremtiden.

Vi prioriterer kunnskap, fra barnehage til forskning. Vi prioriterer miljø gjennom penger til regnskog, forskning, kollektivtransport, naturvern, fornybar energi og energieffektivisering. Vi har styrt penger og innsats til distrikter og nordområder. Vi har styrt ressursene fra private til fellesskapet. Vi prioriterer samferdsel. Vi fortsetter å styrke kommuneøkonomien. Vi omfordeler gjennom skattesyste-

met ved å kutte i formuesskatten og arveavgiften for vanlige folk og kreve mer av dem som har mye. Vi prioriterer internasjonal solidaritet ved å være den første regjeringen som når målet om å bruke 1 pst. av bruttonasjonalinntekten til bistand.

De som setter seg lave mål, trenger aldri å anstrenge seg for å nå dem. Det høres jo behagelig ut, men det er ikke vårt motto. Vi som setter oss høye mål, har nemlig alltid noe å strekke oss etter. Det gjør vi hver eneste dag. Nå legger vi fram vårt fjerde budsjett for fellesskap, for rettferdighet, for velferd og for miljø. Vi innfrir løfter som vi har gitt oss selv, og som vi har gitt velgerne. Vi tar grep som går utover de planene vi selv hadde i Soria Moria-erklæringen. Vi tar vare på verdiene, og vi forbereder Norge på fremtiden. Det er det jeg inviterer Stortinget til å være med på.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det gis anledning til en kommentarrunde, begrenset til et innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe. Dette er i samsvar med forretningsordenens § 34 a.

Presidenten vil så foreslå å fravike forretningsordenens § 34 a slik at det etter hvert innlegg fra opposisjonspartiene gis anledning til en kommentar fra finansministeren og deretter en sluttkommentar fra representanten for opposisjonspartiet, på inntil 2 minutter hver.

Videre foreslås at det åpnes for en kommentar fra finansministeren eller statsministeren på inntil 3 minutter på slutten av debatten.

– Dette anses vedtatt.

Reidar Sandal (A) [10:52:59]: Vi har hatt nokre svært gode år i norsk økonomi. Men no har dei internasjonale konjunkturane snudd, og det vil få konsekvensar også for oss i Noreg. Finanskrisa spreier seg og ser ut til å bli langt meir alvorleg enn dei fleste av oss rekna med for berre nokre veker sidan.

I denne situasjonen har det vore svært viktig å gjere ei avveging mellom å føre ein for ekspansiv politikk, med fare for høg rente, og å bruke for lite pengar og bidra til ei for kraftig avkjøling av økonomien. Vi må ta omsyn til både dei som får problem med å betene låna sine ved høg rente, og dei som står i fare for å misse jobben sin når temperaturen i økonomien går ned.

Regjeringa legg opp til å bruke akkurat 4 pst. av forventta realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland. Denne oljepengetruken meiner vi er godt tilpassa den situasjonen vi har no, og han er i tråd med handlingsregelen. Handlingsregelen opnar nemleg for at det kan brukast både noko mindre enn 4 pst. i ein oppgangskonjunktur og noko meir enn 4 pst. i ein nedgangskonjunktur.

Aldri før har fleire personar her i landet vore i arbeid. Arbeidsløysa er halvert dei siste tre åra. Verdiskapinga i Noreg er høgare enn ho nokon gong har vore. Det er likevel stor utryggleik knytt til korleis norsk økonomi vil utvikle seg vidare denne hausten og gjennom neste år. Det er teikn til at sysselsetjingsveksten har blitt lågare, og vi må rekne med at arbeidsløysa kan kome til å auke noko. Vi vil følge utviklinga

nøye. Særleg vil vi ha eit skarpt blikk på arbeidsmarknaden.

Regjeringa legg fram eit forslag til budsjett som er godt tilpassa situasjonen slik han er i dag. Dersom avkjølinga av økonomien skulle bli kraftigare enn føreset, har vi økonomisk handlekraft til å gi meir gass.

Innanfor den ansvarlege ramma som Regjeringa har valt, er viktige velferdsordningar prioriterte. Dei regionale helseføretaka får styrkt sin økonomi med 6,5 milliardar kr utover den generelle løns- og prisstigninga for neste år. Dette gir rom for både auka basisløyving og auke i aktivitetsnivået. Gledeleg er det også at det blir lagt til rette for ei ny inntektsfordeling, og at ho kan gjennomførast på to år, etter det opplegget som Magnussen-utvalet skisserte.

Eg gler meg over at det blir satsa offensivt på tiltak mot fattigdom. Fleire vil få tilbod om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad. Bustønaden blir lagd om og styrkt. Rettleiande sosialhjelpssatsar blir auka med 5 pst. utover prisstigninga, og tiltak for rusmiddelavhengige får eit vesentleg lyft. Samla blir budsjettet auka med 1,25 milliardar kr på dette feltet. Det er også ein del av fattigdomssatsinga at løyvingane til bistand blir auka til 1 pst. av bruttonasjonalinntekta. Dette utgjer ein auke på 3,9 milliardar kr, og er historisk.

Kommunane får meir pengar neste år enn det dei var førespøgl i mai. Dei frie inntektene aukar med 4,7 milliardar kr, dvs. nesten 3/4 milliard kr over den øvre grensa som blei signalisert i kommuneproposisjonen i vår. Det gir rom for fleire og betre tenester i eldreomsorga og i skulane landet over.

Trafikantar og næringslivsfolk kan i dag gle seg over at transportplanane for denne perioden blir overoppfylte. Det er eineståande. Løyvinga til jernbane aukar med 1,3 milliardar kr, til veg med 1,6 milliardar kr.

Rettferdig fordeling er svært viktig for regjeringspartia. Vi går vidare i arbeidet med å styrkje fordelingsprofilen, og formuesskatten blir forbetra. Personar med dei høgste formuane må bidra meir til fellesskapet. Botnfrådraga blir auka vesentleg. Det fører til at 110 000 færre personar skal betale formuesskatt neste år. Samtidig blir arveavgifta gjord meir rettferdig. Satsane blir sette kraftig ned, og innslagspunkta blir sterkt auka. Minst 90 pst. av arvtakarane vil betale mindre arveavgift enn i dag. Det er vanlege menneske som får lettane.

Alle desse endringane maktar vi å gjennomføre fordi vi ikkje har prioritert skattelette i denne stortingsperioden.

Finansministeren har nettopp presentert eit budsjett som har ein fin balanse mellom ansvarleg økonomisk politikk og tiltak som motverkar stigande arbeidsløyse. Det viser ansvar, handlekraft og dynamikk.

Ulf Leirstein (FrP) [10:58:34]: Dagens regjering har mye å takke norske skattebetalere og norsk næringsliv for. Aldri tidligere har en regjering hatt mer penger til disposisjon, og således er det enkelt for en finansminister å stå og dele ut mye penger.

Det går mye penger ut over statsbudsjettet, til mange ordninger. Mye er positivt. Men la meg først dvele ved det som finansministeren og statsministeren har sagt på inn-

og utpust nå i flere dager, ut fra den situasjonen vi har, med en internasjonal finanskrise. Jeg registrerer at både finansministeren og statsministeren har vært opptatt av og sagt at dette budsjettet skal treffe godt den situasjonen vi nå er i. Det setter jeg et stort spørsmålstegn ved.

Spesielt for veldig mange mennesker i Norge i dag som er bekymret for den høye renten, som er bekymret for høye boutgifter, som er bekymret for høye matvarepriser, som er bekymret for høye drivstoffutgifter, osv., viser dette budsjettet ingen løsning for den situasjonen veldig mange mennesker nå er i, og kan komme i. Hvis man f.eks. hadde satset på klare avgiftslettelser i folks privatøkonomi, som f.eks. – som jeg nevnte – når det gjelder matmoms, drivstoffavgifter og en rekke andre avgifter, ville man kunne gitt en god håndrekning til det norske folk gjennom direkte å påvirke deres lommebok positivt. Men denne regjeringen kommer ikke folk i møte. Det ville vært et veldig godt signal gjennom dette statsbudsjettet, som dreier seg om så mye penger, at man gav noe tilbake til dem som faktisk bidrar til den inntektssiden som Regjeringen er glad for å bruke.

Vi konstaterer også at innenfor det skatte- og avgiftsopplegget som Regjeringen nå har lagt opp til, er de skrittene man tar når det gjelder arveavgift, positive. Med de grepene man gjør både når det gjelder formuesskatt og arv, er jeg bekymret for at privat kapital kan komme til å flytte ut. Det møter heller ikke den krisen man har internasjonalt, som kan komme til Norge og bli ytterligere forsterket her i Norge.

Så til noe av det Regjeringen har sagt at den har prioritert i budsjettet:

Kommuneøkonomien: Ja, Regjeringen går noe over det den sa i kommuneproposisjonen. Problemet er at norske kommuner, som i disse dager skal starte sitt budsjettarbeid i det ganske land, har varslet store kutt på en rekke av de velferdstjenestene som norske kommuner leverer. Det er ut fra det som lå i kommuneproposisjonen. Den marginale økningen som Regjeringen nå legger opp til for å styrke kommuneøkonomien, vil neppe redde mange sykehjemsplasser, lærerstillinger eller det velferdstilbudet som mange kommuner vurderer å kutte i. Det er bekymringsfullt.

Kommunenes Sentralforbund, KS, som er kommunenes interesseorganisasjon, har sagt noe slikt som at 6 milliarder kr er det som må til. Regjeringen bevilger 4,7 milliarder kr. Derfor får man et gap. Da hjelper det ikke at man kommer med rentekompensasjonsordninger for skole, kirke, svømmeanlegg og sykehjem – Regjeringen sier altså at staten skal dekke renteutgiftene – for veldig mange norske kommuner har ikke råd til å ta opp disse lånene uansett. Derfor er jeg bekymret for den situasjonen norske kommuner kan komme i de kommende år. Det vil selvfølgelig gå ut over innbyggerne. Og det er jo litt trist, i et land som har store inntekter, som har en stor olje- og gassrikdom, at dette ikke kommer folk bedre til nytte.

Samferdselsløftet: Jeg hadde gleden av å se statsministeren si på tv at det skulle komme flere titalls milliarder til vei. Arbeiderpartisjefens undersåtter klappet og var helt fanatiske. De sa at dette er kjempebra – endelig! Ja,

men hvor ble det av disse titalls milliarder til vei? Men medaljen har også en bakside, for det som nå skjer, er at bompengene skal økes med 20 pst. – norske bilister skal betale mer av denne kaken. Og hvor mye vei får vi? Det blir jammen ikke mange kilometer mer motorvei i forhold til den økningen man la opp til. Hvis man virkelig skulle gjort et løft på samferdselssektoren, fikk man jo gjøre det. Det er dessverre ikke et skikkelig løft, slik vi ser det.

Helsesektoren: Det sies nå at det bevilges mer penger. Men slik vi leser de tallene vi har fått presentert, vil altså ikke alle de kuttene som helseforetakene har varslet, bli reversert. Tvert imot ser vi f.eks. innenfor rehabilitering at det ikke er noen økning, og vi ser at psykiatrimidler nå legges inn i rammene til kommunene, slik at de kommer i en helt annen situasjon enn den de har vært i. Vi kan ikke se at det er et skikkelig løft på helsesiden, og det er bekymringsfullt når vi nå vet at helsekøene har økt med 20 000 pr. år, og vi risikerer at det fortsetter.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:03:49]: Først en liten kommentar til representanten Leirsteins angrep på statsministeren. Jeg tror han har hørt dårlig etter og kjenner statsministeren dårlig hvis han tror at statsministeren slår rundt seg med titalls milliarder kroner på ett enkelt års budsjett. Det han snakket om, var den neste nasjonale transportplan. Så statsministeren har sine ord i behold ved at vi nå for dette året legger opp til en overoppfyllelse av den nasjonale transportplanen vi er i ferd med å gjennomføre, før vi får en ny.

Så må jeg si at jeg gleder meg til Fremskrittspartiet legger fram sitt alternative statsbudsjett, for her røyk det ut mange milliarder. Det er riktig, som representanten Leirstein sier, at vi *kan* prioritere å bruke mange milliarder kroner på skatte- og avgiftsletter nå. Det ville kanskje blitt noen hundre kroner på hver av oss i måneden. Det ville hjulpet veldig lite for dem som nå føler seg utrygge på grunn av renten og arbeidsplassene sine. På alle andre viktige velferdsområder har jeg bare hørt overbud i forhold til det offensive budsjettet som Regjeringen selv har lagt fram. Derfor gleder jeg meg til å se alternativet, og så gleder jeg meg til at det ikke blir vedtatt, for det er å gamble med folks økonomi.

Vi skal nemlig klare to ting nå når vi går ut av denne ekstraordinært sterke høykonjunkturen: Vi skal klare å ta vare på den lave arbeidsledigheten inn i en periode med lavere vekst. Samtidig må vi ikke bruke så mange oljemilliarder at vi ikke gir rom for lavere rente. Det er denne balansegangen vi nå følger når vi i statsbudsjettet ligger på 4 pst., slik som handlingsregelen sier. Vår regel for hvordan vi håndterer oljeinntektene, dreier seg om at vi i gode tider bruker litt mindre, og i dårligere tider bruker vi litt mer. For neste år har vi lagt oss på akkurat 4 pst. Vi mener at det treffer denne situasjonen veldig godt, tar vare på den lave arbeidsledigheten og legger til rette for rentenedgang.

Ulf Leirstein (FrP) [11:06:04]: Jeg synes det er veldig, veldig hyggelig at finansministeren gleder seg til å lese Fremskrittspartiets budsjett. Alle de andre gangene hun har lest det, har jeg ikke sporet den gleden i hen-

nes ansiktsuttrykk. Men dette kommer vi tilbake til når finanskomiteen skal presentere sin innstilling om noen uker.

Det er selvfølgelig en god del muligheter i dette statsbudsjettet også for kutt og effektivisering. Derfor vil Fremskrittspartiet komme tilbake til det. Det at man bl.a. øker bistandsbudsjettet med 3 milliarder kr helt ukritisk bare for å nå 1 pst. av brutto nasjonalprodukt, virker mer som tallmagi og at man ønsker å oppnå et tall, enn at man ønsker å se på hva disse pengene faktisk går til.

Så er man kjemisk blottet for å se på effektivisering i offentlig sektor. Man burde alltid holde øye med og se på om det innenfor statlig byråkrati, statlige direktorater, statlige departementer, offentlig sektor også er et effektiviseringspotensial. De samme effektiviseringskravene som privat næringsliv hver eneste dag må gå igjennom, bør også gjelde i offentlig sektor.

Jeg nevnte i mitt innlegg i stad noen områder hvor vi føler at det er mangler. Det er klart at dette er områder som Fremskrittspartiet ønsker å prioritere. For det er bekymringsfullt når Regjeringen sier til det norske folk at nå vil de f.eks. oppleve en mye bedre eldreomsorg og en mye bedre skole, mens norske kommuner som har ansvaret for disse oppgavene – for det har jo ikke finansministeren – varsler at det trolig vil komme kutt.

Vi har hatt et kraftig og godt lønnsoppgjør, som gir utslag i kommunesektoren, og det bekymrer meg at dette ikke bekymrer finansministeren. Nå hadde man mulighet til å gjøre noen store grep også innenfor samferdselssektoren, slik man faktisk lovte. Det er interessant at man lovte flere titalls milliarder kroner til vei i Nasjonal transportplan, for der ligger det jo allerede flere titalls milliarder til vei. Så så mye var det løftet verdt. Det er greit å gi løfter når man kanskje må ut av regjeringskontorene om ett år, slik at de løftene må innfris av eventuelt andre regjeringer enn av egen regjering.

Jan Tore Sanner (H) [11:08:20]: Finanskrisen krever at vi som politikere viser ansvarlighet og langsiktighet. Det viktigste nå er å skape trygghet for hjem og jobb. Det er ikke nok å si at man *tar* situasjonen alvorlig; man må også gjøre det – president: Hvis du kunne fått finansministeren til å følge med? – for når jeg hører på finanstanden til finansministeren, får jeg et inntrykk av at man ikke har tatt alvorlet inn over seg. Her var det mye «business as usual».

Det siste døgnnet har bankkrisen rykket nærmere. Det skaper usikkerhet både for sparere og for næringslivet. Finanstanden var totalt blottet for tiltak for hvordan Regjeringen vil møte og begrense den bankkrisen vi nå ser nærme seg Norge. Jeg vil derfor allerede nå varsle at Høyre kommer til å innkalle finansministeren på nytt til Stortinget for å redegjøre for hvordan Regjeringen vil begrense konsekvensene av bankkrisen.

Mange familier opplever at de nå får betalingsproblemer på grunn av altfor høye renter. Jeg merker meg at finansministeren i hvert fall utenfor denne sal lover lavere rente. Jeg håper at hun får rett, for dette budsjettet gir ikke Norges Bank mye drahjelp i forhold til å sette renten ned.

Det er selvsagt ingen gitt å være skrāsikker med hen-

syn til akkurat hvor krittstreken går når det gjelder oljepengebruk i dagens situasjon. Men det som er Regjeringens problem, er at man ikke har brukt de tre årene, de tre gode årene, til å investere for fremtiden, at man ikke har brukt de tre årene til å investere i infrastruktur, i høyere utdanning, i forskning og i vekstfremmende skattelettelser. Finansministeren skryter av at det er et krafttak for høyere utdanning. Det krafttaket dreier seg om å rette opp egne, gamle kutt i høyere utdanning og i forskning. Problemet er at Regjeringen har gitt full gass i høykonjunktur. Det har svekket bedriftenes konkurransevne, det har ført til et høyere kostnadsnivå, og det har ført til en høy rente. Hovedproblemet er at Regjeringen øker de offentlige utgiftene for sterkt og finansierer det med nye byrder for næringslivet. Regjeringen velger skatteskjerpelser fremfor trygge jobber. De møter finanskrisen med skatteskjerpelser for bedriftene våre og for dem som investerer i arbeidsplassene våre. Det ligger ca. en milliard kroner i økt skatt for bedriftene og for dem som investerer i bedrifter i Norge. Det er Regjeringens svar på finanskrisen og svaret til alle dem som føler utrygghet for jobbene. Det dreier seg om økt formuesskatt, det dreier seg om økt skatt ved generasjonsskifte i bedrifter. Når en datter skal overta en bedrift etter at pappa har styrt den i 20–30 år, er svaret fra Kristin Halvorsen at staten skal gå inn og kreve enda mer i den omstillingsperioden. Vi trenger trygge jobber, og vi trenger et livskraftig næringsliv hvis vi skal finansiere velferden fremover.

Denne regjeringen er flink til å bruke penger, og den er flink til å skryte av at den bruker penger. Men jeg vil minne om oppslaget i Dagbladet på søndag, hvor både KS og Unio sa at det blir mindre velferd med den rød-grønne regjeringen enn det det ble under sentrum–Høyre-regjeringen. Sannheten er at vi senket skattene og fikk helsekøene ned, mens dagens regjering øker skattene og har også levert økte helsekøer til det norske folk. Svaret er derfor ikke bare å bruke mer penger, men også å gjennomføre reformer slik at man får flere resultater. Poenget er jo at Regjeringen kan skryte av at man har brukt mer penger på vei, men samferdselsministeren bekrefter overfor Høyre at det ikke er blitt bygd mer vei under denne regjeringen. Det er fordi man ikke gjennomfører de nødvendige reformer og samarbeider med privat sektor i løsningen av oppgavene. Og det er resultatene Regjeringen kommer til å bli møtt med, og ikke nødvendigvis bare hvor mye penger man skulle bevilge. Jeg tror fortsatt folk husker at Regjeringen sa at den skulle fjerne fattigdommen, at eldreomsorgen skulle skinne, og at kommunepolitikere skulle være fornøyde. Regjeringen har selv skapt en forventningskrise som de nå rammes av, og jeg frykter – eller jeg frykter ikke, jeg tror – at Regjeringen vil bli husket som løftebruddregjeringen.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:13:31]: Jeg tror at ledelsen i Høyre har måttet bestemme seg før jeg gikk på talerstolen i dag, for å be meg om å komme til Stortinget og snakke om finanskrisen, for jeg tror at alle de som hørte hva jeg sa, hørte at jeg snakket mye om hvordan dette budsjettet nå møter en utrygg situasjon for mange, og om

hvordan vi skal legge til rette for at vi framover tar med oss både den lave arbeidsløsheten og den høye sysselsettingen og legger til rette for et lavere rentenivå. Når det er sagt, vil jeg si at jeg når som helst er beredt til å komme og diskutere andre forhold rundt finansuroen og hva slags virkninger den har for oss. Det kortsiktige arbeidet med tanke på det som nå er den største utfordringen med de kortsiktige svingningene, nemlig mangelen på likviditet i markedene, er det Norges Bank som nå håndterer meget offensivt, for å sørge for at vi får et finansmarked som snarest mulig fungerer. Men vi er en del av en internasjonal økonomi, og vi vet at det i disse tider er betydelig usikkerhet rundt dette. Jeg kommer når som helst.

Så til angrepene på statsbudsjettet, for de er meget forutsigbare fra Høyre. Jeg lurar jo på hvor mange milliarder kroner Høyre ønsker å stramme inn på dette statsbudsjettet. Da vil jeg advare sterkt, og det er fordi vi er i en situasjon hvor vi tror at veksten for neste år blir rundt 2 pst., i 2007 var den på 6 pst. Vi har fire–fem år med meget sterk vekst bak oss. Det har ført til 200 000 – og mer enn det – flere i jobb bare fra 2005 og til nå. Å sørge for at samfunnet og alle enkeltmenneskene kommer seg helskinnet gjennom en slik betydelig omstilling, krever at man har en offensiv politikk som treffer. Det er det vi gjør når vi har ligget under i oljepengetrukkene i de årene vi har bak oss, fordi det var så gode tider. Nå ligger den på 4 pst., mens den under Bondevik-regjeringen lå over 4 pst., fordi da var det dårligere tider.

Derfor er dette et godt, balansert budsjett.

Jan Tore Sanner (H) [11:16:01]: Jeg tror ikke finansministeren kan ha hørt hva jeg sa i innlegget mitt, for jeg snakket ikke om å kalle inn finansministeren for å redegjøre for finanskrisen. Vi har lest i budsjettet at Regjeringen mangler svar i forhold til hvordan man skal skape trygghet for jobbene. Jeg understreket: Hvordan vil man begrense bankkrisen? Det er der finansministeren burde ha gitt noen tydeligere svar i dag på hvordan man vil begrense bankkrisen, som vi nå ser rulle nærmere Norge.

Jeg sa heller ikke at Høyre nå varsler store kutt i statsbudsjettet. Jeg understreket tvert imot at det er vanskelig i dagens situasjon å si akkurat hvor krittstreken går i forhold til oljepengetrukk. Det vil vi faktisk måtte trenge noen dager for å se på konsekvensene av. Det kritikken vår dreier seg om, er at den underliggende utgiftsveksten i budsjettet er for sterk, at man øker de offentlige utgiftene for sterkt, finansiert med skatteskjerpelser for næringslivet. Finansministerens svar til småbedriftene langs kysten vår, til de små og mellomstore bedriftene, til verdiskaperne og til arbeidsfolkene er at de skal få større byrder. I alle land rundt oss diskuterer man nå hvordan man skal bedre rammebetingelsene for bedriftene, men svaret fra Kristin Halvorsen er økt skatt. Jeg holdt på å si at nesten uansett hva man spør finansministeren om, så er svaret økt skatt. Men nå har vi fått dokumentert at det ikke blir mer velferd av økt skatt, og det blir heller ikke tryggere arbeidsplasser i små og mellomstore bedrifter, hvis finansministeren skal fortsette å øke skattene.

Heikki Holmås (SV) [11:18:03]: Når vi skal møte folket til valg neste år, kommer vår regjering til å bli målt i forhold til én ting, og det er om vi driver politikken i samme retning som vi sa før valget.

Da får jeg bare snakke for meg selv, for jeg brenner dypest sett for to ting. Det ene er å ta vare på klimaet på kloden for mine barn og barnebarn, hvis jeg er så heldig å få noen, slik at vi som sitter her, ikke går inn i historien som den generasjonen som ødela vårt eget og våre barns livsgrunnlag på samme måte som virus gjør. Det andre er mer rettferdig fordeling og full sysselsetting i en tid der forskjellene mellom rike og fattige på kloden øker, fordi jeg er oppvokst i et hjem der jeg lærte av mine foreldre alltid å ta de svakestes parti. Jeg tror at folk ser at vår regjering tar viktige skritt i riktig retning i begge sakene.

Jernbanen kommer som en kule, fordi vi bygger jernbane med begge hender som aldri før. Det må vi, fordi det å reise kollektivt i stedet for å bruke bil er noe av det viktigste folk selv kan gjøre for å bremse klimaendringene og bedre lokalmiljøet. Derfor dobler vi satsingen på kollektivtransport i storbyene, samtidig som vi jobber for å få gods vekk fra veiene. Det vet vi er viktig også for trafikksikkerheten, når det i hver femte dødsulykke i veitrafikken er godsbiler involvert.

For dem som likevel må bruke bil, fortsetter vi omleggingene av engangsavgiften, så det skal lønne seg for folk å velge miljøvennlig når de kjøper seg en ny bil. Fordi det tar 20 år å skifte ut bilparken, må folk kjøpe miljøvennlige biler nå. Til dere på Bygdøy: Store, bensinlukende biler er altså ut.

Vi satser stort på klimaforskning, energisparing og fornybar energi, fordi det er nødvendig i en miljøvennlig energiframtid. Der gasskraft kommer til å være viktig for mange land i verden, sørger vi for å bringe fram den teknologien for rensing av gasskraftverk som verdens internasjonale miljøer mener er nødvendig. Vi styrker arbeidet for miljø og klima i Norge, og vi gjør det vi kan for å stoppe ødeleggelsen av naturmangfoldet.

Men det jeg tror man legger mest merke til rundt omkring i verden, er at vi faktisk når målet om at 1 pst. av inntektene til landet vårt skal gå til bistand. Det er et symbolsk mål, men samtidig er det et mål som har reell betydning både for de fattige i verden, for utjevning, og for internasjonal solidaritet, samtidig som det bidrar til raskt å løse det som er en av de største utfordringene for klimaet, nemlig raseringen av regnskogen. Det å øke bistanden med 3,9 milliarder kr er et formidabelt løft. Det er noe som kommer til å merkes internasjonalt.

I Norge minsker vi forskjellene i all vår politikk. Skal vi minske forskjellene mellom folk, må vi ikke bare sørge for en rettferdig inntektsfordeling der folk med høye inntekter betaler mer i skatt enn dem med lave inntekter. Skal vi gjøre noe med de forskjellene som er bygd opp her i landet, må vi faktisk skattlegge arv, og vi må skattlegge dem som har mye formue, hardere enn i dag. Derfor øker vi formuesbeskatningen for de aller rikeste med de største næringseiendommene, og vi øker arveavgiften for de 5 pst. rikeste. Så bruker vi det til å gi arveavgiftslette til alle de andre.

I tillegg bruker vi handlingsrommet til å satse på velferd i kommunene, på skolene og eldreomsorgen, og til videre satsing på Kulturløftet. Vi er opptatt av å gjøre noe med forskjellene i alt vi gjør. Derfor lager vi et lærerbudsjett der vi satser på rekruttering av lærere, etterutdanning av lærere, og satser på tidlig innsats i skolen, slik at ungene lærer mer og mestrer skolen slik den er.

Vi utvider bostøtten og sørger for at den omfatter 50 000 flere mennesker. 100 000–150 000 får nå en rettighetsfestet inntektssikring for å dekke høye boutgifter. Vi løfter de laveste trygdene, vi løfter de veiledende sosialhjelpssatsene, og vi sørger for at flere av dem som har behov for hjelp fra rusomsorg og fri rettshjelp, får det. Her ligger forskjellen mellom oss og høyresiden. Høyresiden brukte handlingsrommet sitt på skattelette. Vi bruker det på å styrke fellesskap og rettferdig fordeling.

Jeg tror at folk vil se at vi går i den retningen vi sa før valget.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:23:20]: Det er vanskelig å spå, særlig om framtiden, heter det i ordtaket. Det vil mange kunne underskrive på, med de siste dagers og ukers dramatiske hendelser in mente. Da Regjeringen la fram revidert nasjonalbudsjett for sommeren, var også utsiktene ganske annerledes enn det som ble presentert av finansministeren her før i dag. Etter det har finansmarkedene verden over blitt rystet i sine grunnvoller. Lånerenten har skutt i været, og enorme børsverdier er forduftet. Sentralbankene verden over har gått inn med krisetiltak, og banker nasjonaliseres over en lav sko. Det var ganske sterkt å sitte foran tv-en i går og høre hva den islandske statsministeren meddelte sitt eget folk.

Denne finansuroen smitter jo også over på realøkonomien: mindre trygge arbeidsplasser og færre investeringer i næringslivet. Ingen er heller lenger i tvil om at virkningene også vil komme her hjemme. Det handler om at banker ikke lenger låner ut penger til fornuftige næringslivsinvesteringer, og at sparebanker faktisk ikke får lånt penger til en rimelig fornuftig pris. Det vil etter hvert få konsekvenser, konsekvenser som finansminister så vel som regjering og storting må ta inn over seg. De som trodde at veien til framgang gikk gjennom å overlate markedene til seg selv, og som stolte blindt på at det ville sørge for de beste løsningene, har måttet ta et oppgjør med egen virkelighetsoppfatning. Vi trenger offentlige, bestemte rammer som tar mer hensyn til den svake part framfor sterke kapitalinstitusjoner. Kapitalinstitusjonene – har vi sett – har ikke først og fremst øye for interessene til minstepensjonisten, til studenten eller til det unge paret som akkurat har etablert seg i egen bolig og venter sitt første i barn.

Kanskje kan en annen lærdom også trekkes av det som har skjedd. Pengeverdier er viktige verdier, men de er jammen flyktige i sin karakter. Fokus på andre og mer stabile verdier, verdier som er uavhengige av daglige børsvingninger, kan også bli en effekt av de rystelser som vi nå har sett.

Dette er det siste budsjettet som fremmes i denne stortingsperioden, og på mange måter siste kapittel i Soria Moria. Fra Kristelig Folkepartis side kan vi heller ikke an-

befale noen oppfølger til Soria Moria, men vi kan notere noen plussider i budsjettet. Bistanden økes. Finansministeren var litt rask med å trekke de historiske konklusjoner, for også Willoch-regjeringen hadde 1 pst. innenfor sitt budsjett når det gjelder bistand. Spørsmålet er imidlertid om tradisjonell hjelp til verdens fattige nå skal få en konkurrent, ved at de klimaskader som verden er påført, skal betales gjennom bistandsbudsjettet. Det er et stort paradoks.

Vi ser at det er en samferdselssatsing, som er nødvendig og riktig. Ikke minst vil vi fra Kristelig Folkepartis side arbeide for gode trafikksikkerhetstiltak og en miljøvennlig avgiftsprofil.

Så har vi fått rentefrie lån, eller la oss si resirkulerte rentefrie lån til skoler og kirkebygg. Det støtter vi selvsagt, men vi skulle ønske at Regjeringen aldri hadde skrinlagt den gode ordningen som Bondevik II-regjeringen presenterte.

Så til noe som er vanskelig for oss å fordøye. Eldreomsorg ble, så vidt jeg kunne registrere, ikke nevnt med ett ord i finansministerens redegjørelse. Det betyr jo at her har ambisjonene sviktet totalt. Vi har et forlik med Regjeringen. Vi ønsker bedre kvalitet for de eldre, og vi ønsker at demente skal få en bedre omsorg. Dette er en svikt fra Regjeringen som vi ikke kan sitte stille og se på.

Når det gjelder høyere utdanning, er man tilbake der man var, men det er ingen satsing. Og når det gjelder skolen, er vi mer opptatt av at de timene man faktisk har, blir fylt med læring og kvalitet enn at timetallet skal økes.

I dagens situasjon er det ingen grunn til skatteskjerpelse for næringslivet. De familieeide bedriftene, ikke minst, trenger alt annet enn en skatteskjerpelse i dagens situasjon. Det er et dårlig signal, ikke minst med tanke på det arbeidsmarkedet som kan utvikle seg.

Jeg kommer tilbake til andre ting i mitt andre innlegg. Men jeg har lyst til å spørre finansministeren, som stipulerer en arbeidsledighetsvekst på bare 1/4 pst. for neste år, og det kan etter min mening tyde på at man ikke helt har tatt høyde for det som har skjedd de siste dagene: På hvilken måte vil Regjeringen ha en dialog med Stortinget for å møte de utfordringene vi nå ser, fram til vi vedtar et endelig budsjett?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:28:49]: For det første må jeg jo si at jeg er veldig enig i det representanten Syversen, på vegne av Kristelig Folkeparti, sier om sin og Kristelig Folkepartis vurdering av finanskrisen og den lærdommen som ligger i den. Og så var det vel antydninger til litt skryt innimellom? Det tar jeg selvfølgelig veldig begjærlig til meg på en dag da det kommer til å ule rundt ørene på oss – med mye annet.

Jeg har også, må jeg si, blitt mye mer imponert over hva Kristelig Folkeparti klarte å få til når det gjaldt bistand, i forrige regjeringsperiode. Selv om man ikke nådde 1 pst. av BNI da, var det faktisk en opptrapping hele veien. Men når man kommer litt bak dørene, ser man at det faktisk har kostet ganske betydelig når det gjelder politiske prioriteringer. Så det skal Kristelig Folkeparti ha honnør for. Jeg er glad for at de kan glede seg

sammen med oss i dag for at vi har nådd 1 pst. av BNI.

Så til noen av de utfordringene som vi får. Når det gjelder eldreomsorg: Det Stortinget har som målsetting, ligger jo inne i budsjettet, nemlig 1 000 nye sykehjemsplasser eller omsorgsboliger. Jeg er helt enig i det representanten Syversen sier om de utfordringene vi har på demensområdet. Det er én viktig grunn til at kommuneopplegget er bedre enn det vi hadde planlagt, og varslet Stortinget om, fordi vi ser at stadig flere av de eldste eldre er demente. Vi vet at det er krevende både for den offentlige omsorgen og for de pårørende.

Så til små og mellomstore bedrifter. Det er jo ikke slik at opplegget med hensyn til arveavgift og formuesskatt er dårlig nytt for små og mellomstore bedrifter. Da tror jeg ikke man har fått med seg hva slags satsreduksjoner som ligger. Vi halverer jo satsen på toppen og øker bunnfradragene, så når 90–95 pst. får lavere arveavgift etter dette budsjettet, vil det være gode nyheter for mange små og mellomstore bedrifter, og for generasjonsoppkjøret der.

Så til slutt: Vi svarer selvsagt på alle spørsmål som måtte komme nå om budsjettet. Hvis det på noe tidspunkt skulle være sånn at vi mener at det er behov for ytterligere tiltak før Stortinget vedtar budsjettet, vil vi selvsagt umiddelbart henvende oss til Stortinget om det. Men jeg mener at dette budsjettet, tross all usikkerhet, treffer godt i forhold til det som er situasjonen nå, og som vi har visst om en stund, også før de siste ukene med dramatisk finansuro.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:31:34]: Takk for tilsvaret.

Jeg har lyst til å komme inn på et viktig spørsmål, som i hvert fall var viktig for regjeringspartiene før de kom i regjering, nemlig fattigdomsbekjempelsen. Fattigdommen skulle fjernes med et pennestrøk. Vi snakket her om reguleringer som var nødvendige.

Nå skal jeg gi en konkret beskrivelse av hvordan situasjonen er innenfor rusomsorgen, noe jeg betviler at regjeringspartiene egentlig ønsker å høre, men som de burde gjøre noe med. Her har man latt helseforetakene ta styringen i form av et beinhardt anbudsregime. Markedet rår, og det ene tiltaket etter det andre må gi opp, til stor fortvilelse for dem som trenger det. Det sier sitt når Frelsesarmeen ikke lenger er inne på den største helseregionens tilbud til rehabilitering av rusmiddelskadde. Det største paradokset er at mens plasser legges ned og mange års samarbeid avsluttes med et pennestrøk, går ventetiden opp. I Helse Sør-Øst står flere tusen i kø. Ventetiden for akutt behandling er nå tre måneder i snitt, mens det er en ventetid på fem måneder for langtidsbehandling.

Hvis vi snakker om en satsing for dem som virkelig trenger det, må jeg si at dette er uverdig, og det er et system som har spilt fallitt. Det krever styring – politisk styring, ikke markedsstyring. Jeg håper at Regjeringen ikke lenger vil sitte stille og se på dette, og vi er med så langt vi kan, for å bidra til en helt annen situasjon for dem som virkelig trenger det. Vårt ønske om samarbeid for å løfte dem som trenger det mest, trenger ikke finansministeren å tvile på.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:33:50]: Dagens finanskrise er svært alvorlig. Vi veit ikke hva som står framfor oss. Konsekvensene til nå viser allerede at vi står overfor en systemkrise. Vårt land har imidlertid et bedre utgangspunkt enn andre, fordi vi har overskudd på handelsbalansen, overskudd på statsbudsjettet, enorme naturressurser under konsesjonssystemets kontroll og en arbeidsom befolkning – godt utdannet i praktiske og teoretiske fag.

Dagens internasjonale finanskrise kommer som et resultat av at finanspapirer er blåst opp i verdi – langt høyere enn verdien i realøkonomien. Finansbobla er punktert, tillitskrisen slår inn i finans- og børsmarkedet med enorm rystelse. Fellesskapet gjennom sentralbankene, sikringsfond og skattebetalerne er blant dem som må brukes i arbeidet for å forsøke å gjenopprette tilliten internasjonalt. Dette gjelder uansett blåfarge på andre lands regjeringer – lyseblå eller mørkeblå. Det var sterkt å høre Bush-administrasjonens finansminister, Henry Paulson, tidligere sjef for Goldman Sachs, si på amerikansk fjernsyn siste uka i september: Jeg liker ikke det jeg foreslår, jeg er imot det, men vi har ikke noe valg – skattebetalerne er allerede på kroken!

Blandingsøkonomi, korrigerende av markedskreftene og statlige reguleringer som sikrer en sunn, rettferdig konkurranse, vil igjen komme til heder og verdighet, ikke nødvendigvis fordi flere av dagens ledere i næringsliv og politikk vil, men fordi folk vil kreve det for å få større trygghet. Vi må tørre å utfordre dagens markedsforståelse hos en rekke økonomer som hittil har hatt stor påvirkning på hva som er god samfunnsstyring. Vi må over fra oppblåsing av økonomiske bobler – denne gang finansbobla uten underliggende reelle verdier – til realverdier basert på det som har bygd Norge, nemlig hardt arbeid og beskjedent forbruk som skaper overskudd, som så reinvesteres i ny virksomhet.

Alle som har trodd på denne lærdommen, og også praktisert den under seinere års jappetid, får nå økt bevissthet og respekt fra den rød-grønne regjeringa. Vi må arbeide for å unngå at folk må betale for spekulasjoner de ikke sjøl har ansvaret for. Det er viktig at man enes om en felles virkelighetsforståelse, for i neste omgang å foreta en kritisk gjennomgang av rammer og reguleringer for finansinstitusjoner og deres framtidige roller. Vi må i framtida gjennom regelverk sikre en klarere rolledeling mellom ulike typer finansinstitusjoner. Bankvesenet ble opprinnelig nettopp bygd på innskuddsbasis, rolledeling og habilitet. Som folkevalgte må vi sikre at dette igjen blir virkelighet, framfor samrøre som har fått utvikle seg i denne sektoren internasjonalt. Som nasjonens fremste folkevalgte må vi nøye gå inn i disse problemstillingene.

Mange privatpersoner og familier i Norge er i dag urolige for de konsekvensene den internasjonale finanskrisen vil kunne få for deres liv. Unge nyetablerere, personer med nedsatt arbeidsevne – dette er grupper som vi spesielt må gi trygghet gjennom aktiv innsats.

Det er et beskjedent, ekspansivt budsjett som legges fram i dag. Det øker den offentlig finansierte aktiviteten, folk får større trygghet når privat sektor svekkes – et budsjett som signaliserer vilje til å bygge landet, en klar sat-

sing på opprusting av fellesskapsverdier, velferd, bedre kommunikasjoner, internasjonal solidaritet samt miljøvern. Ungdommens skattestimulans til å spare til egen bolig styrkes. Fiskerfradraget i skattbar inntekt økes kraftig, og ny og økt avskrivingsatts på 10 pst. for tekniske installasjoner i bygg innføres. Avgiften på sukkertilsatt drikke økes. Det er bra for helsa til dagens ungdommer når de når voksenalder.

Rus, psykiatri og kriminalomsorg prioriteres fordi det gjelder våre mest verdige trengende samfunnsborgere, som dermed får en bedre mulighet til en bedre livssituasjon og til å utføre gagns arbeid med sin arbeidsevne, når en gjennom kvalifiseringsprogrammet stimuleres til å bygge videre på det en er god til – jeg understreker: bygge videre på det en er god til – og få sjørespekt gjennom ordinær arbeidsinnsats, med den arbeidsevne som en har.

Statsbudsjettet er utformet under sin tid og sine forutsetninger, før den internasjonale finanskrisa ble så kraftig og viste sine dramatiske konsekvenser internasjonalt. Senterpartiet er derfor svært tilfreds med at statsministeren har sagt at dersom forutsetningene for norsk økonomi for kommende års budsjett endres vesentlig – og jeg understreker vesentlig – må de rød-grønne gå gjennom budsjettet for å se på de tiltakene som trengs for å korrigere, gi framtidstro og trygghet for de mennesker som uforskyldt kan komme i en vanskelig situasjon. Senterpartiet, som et jordnært, praktisk parti med mange tillits- og folkevalgte i viktige lederposisjoner rundt om i Norges land, må ta dette ansvaret, basert på en klar framtidstenkning hvor modernisering av kommunikasjoner og satsing på økt produksjon og foredling av fornybar energi står sentralt.

Senterpartiets slagord, «vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre», blir en god rettesnor framover.

Lars Sponheim (V) [11:39:23]: Det er ikke tvil om at vi ved framleggelsen av dette statsbudsjettet – jeg tror det gjelder både rundt regjeringbordet, i posisjon og i opposisjon – føler større usikkerhet med hensyn til situasjonen enn det en kanskje noen gang har gjort ved framleggelsen av et statsbudsjett. Det vil kanskje overraske noen, men det gjør at jeg appellerer til at tiden ikke er inne for å være veldig skrāsikre om hva som er rett å gjøre i denne situasjonen. Det gjelder Regjeringen, og det gjelder nok oss i opposisjonen også. Det er ikke tid for å dyrke skyttergraver, det er tid for å finne gode løsninger for landet og være klar til å snu seg rundt hvis situasjonen krever det, fordi det er så stor usikkerhet. Usikkerheten er så stor fordi ingen av oss vet hvor langt og hvor dypt inn i realøkonomien denne krisen kommer til å gå.

Jeg tror kanskje at det helt på slutten av denne runden kan være på sin plass å oppfordre til at dette bør bli en litt annerledes budsjettthøst enn det vi har hatt de siste årene, fordi det kan være behov for å finne løsninger, samlende løsninger, forklare smertefulle grep i økonomien, osv., på tvers av partigrensene etter hvert som vi får mer innsikt når ukene og månedene går og Stortinget skal vedta et budsjett oppunder jul. Det er iallfall min oppfordring fra Venstres side at vi er klare til å se litt på tvers av tradisjonelle grenser for å finne de gode løsningene når vi måtte

bli sikrere på hva som er rett å gjøre. Jeg håper at det er en utfordring som også regjeringspartiene tar.

Jeg er klar over at det er et valg til neste år, og at det er viktig å dyrke avstander og skillelinjer, og jeg tror ikke vi skal ha problemer med å klare det. Men det er også tid for å ta de nødvendige fellesløft hvis det kreves.

Det gjør at jeg vil, i noe forsiktige ordelag, gi uttrykk for at jeg kan føle noe uro for om det gjøres det som kan gjøres i dette budsjettet, for å gi de nødvendige bidrag til at renten kan gå nedover. Jeg tror det viktigste bidraget i denne situasjonen er å gjøre hva vi kan for at rentetoppen er nådd, og at sentralbanksjefen med størst mulig trygghet kan begynne å skru renten nedover ved første korsvei. Budsjettet er svakt ekspansivt. Det kan være det rette, men det kan også være at det er noe i overkant. Jeg vil ikke være skrāsikker på det, men jeg vil iallfall ha plantet den usikkerheten med hensyn til om det burde ha vært holdt igjen en håndfull milliarder til å bruke utover høsten og vinteren etter hvert som vi begynner å få mer oversikt over denne situasjonen.

Det er ingen tvil om at det brukes mye penger i dette budsjettet. Jeg har sett på statsrådene i innerste ring at de prøver å skjule gode smil. De har vunnet mange budsjettkamper, det er ingen tvil om det. Jeg har også vært med på det, og vet at det er grunn til å glede seg over slike seire også. Det er selvsagt slik at mange vil ha mer, og noen er mer vinnere enn andre. Så jeg vil være helt tydelig på at det her er mye penger til mange gode formål som har støtte, og jeg skal ikke bruke veldig mye tid på det.

Hvis jeg skal være så frekk å trekke fram én som tross alt har imponert meg litt, må det være statsråd Solheim, som bestyrer to departementer og er seierherre på begge departementsområdene. Hva er det den mannen har på finansministeren? (Munterhet i salen)

Så til de to områdene som er viktige for Venstre, og hvor jeg har lyst til å påpeke at vi gjerne skulle ha sett noen andre grep. Da er vi altså over på der hvor vi kan være noe uenige. Det ene er: I en usikker situasjon er det sikreste vi kan gjøre, å sikre oss at jobber beholdes, og at nye jobber og gjerne nye bedrifter skapes. Og jeg må si at jeg ikke synes forslaget til statsbudsjett sender de rette signalene til dem som sliter med å holde de bedriftsansatte i jobbene sine, og som jobber med å lage nye bedrifter. Jeg forstår at det er mye god symbolikk i å piske de rikeste i Norge, og jeg synes ikke synd på så veldig mange av dem, men jeg er veldig opptatt av at vi skal ha noen rike mennesker som har råd til å eie noen produksjonsmidler og bedrifter og investere i noen nye bedrifter i dette landet. Og da er jeg så å si villig til å se forbi det jeg ikke liker, og si at jeg trenger dem, Norge trenger dem. Det å piske 10 pst. eller mindre med 90 pst., som finansministeren gjorde rett som det var i sitt innlegg, misliker jeg sterkt av hensyn til framtidens bedrifter og det private eierskap. Utenlandsk privat eierskap og statlig eierskap har gode forhold i Norge, men vi gjør altså noe negativt for de norske private eiere. Dette er Senterpartiet også med på.

Klimaforliket leverer på alle områder, kanskje med ett unntak, og det er rammevilkår for fornybar sektor. Det skal jeg gjerne få lov til å komme tilbake til.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:44:32]: Jeg setter stor pris på den tonen som representanten Sponheim tar, for det er ikke tvil om at det er urolige tider med mye usikkerhet. De store linjene – det store bildet – i forhold til dette budsjettet har vi jo visst om i et års tid. Vi som må jobbe med dette hver dag, har jo visst at det var finansuro. Vi har ikke visst hvor dramatisk det kunne bli de siste ukene, men vi har hele veien visst at vi nå skulle lande denne høykonjunkturen på en slik måte at vi kom best mulig gjennom den. Da er det en balanse mellom arbeidsplasser og arbeidsløshet, det å passe på at den er lav inn i en tid med lavere vekst, samtidig som budsjettet skal legge til rette for lavere rente i en situasjon hvor pengemarkedsrenten drar rentenivået opp. Og dette er resultat av vår avveining av hvor den balansen må ligge. Det er fordi man ser at familier som har tatt opp store boliglån, som har strukket strikken langt, som har måttet etablere seg for første gang på det tidspunktet hvor boligmarkedet var på toppen, nå er bekymret og urolig. Den virkelig store utfordringen de kan få, er hvis en i familien har mistet jobben mens de har planlagt for to inntekter. Da er deres økonomiske situasjon helt annerledes. Og den balansegangen må vi derfor klare å treffe.

Så i forhold til småbedriftene: Det er jo ikke slik at vi øker skattetrykket. Vi holder oss på nivået fra 2004. Men det er riktig, som Lars Sponheim sier, at vi foreslår at de som har aller mest i Norge, skal bidra mer. Og det er dessverre slik at når det gjelder arveavgiften, så er en viktig grunn til at den mangler legitimitet eller forståelse blant det norske folk, at folk ser at de absolutt rikeste har kunnet planlegge seg rundt arveavgift og ikke har betalt. Nå tetter vi de hullene, samtidig som vi tar hensyn til de små familebedriftene.

Lars Sponheim (V) [11:46:50]: La meg først få gi uttrykk for at jeg forstår denne vanskelige avveiningen som er knyttet til arbeidsledighet, og jeg er helt sikker på at er det noe Regjeringen er veldig redd for før valget neste høst, er det en stigende – eller kanskje sterkt stigende – arbeidsledighet. Det er derfor det er så viktig å prøve å treffe rett akkurat nå. Er ekspansiviteten for stor, vil det fort gi et driv i økonomien i en tid hvor arbeidsledigheten ennå ikke er der – selv om skyene er ganske tunge rundt – og da vil det fort kunne bli en høyere arbeidsledighet enn det ellers måtte være. Det er derfor det etter mitt skjønn er viktig å gå veldig forsiktig ut nå, og så heller være klar

enten gjennom høsten eller utover våren, og ikke minst i revidert nasjonalbudsjett, hvor en forhåpentligvis har en bedre oversikt over situasjonen.

La meg likevel få gi uttrykk for at når det gjelder formuesskatt og skatteomleggingen, som i tallstørrelser ikke er veldig stor, sender vi et veldig målrettet signal til dem som tar på seg oppgaven med å være private eiere i Norge, og som vil komme enda dårligere ut i konkurransen med utenlandske kapitalister som eier i Norge, og selvsagt med staten som eier. Etter mitt skjønn burde vi stimulere flere til å ville eie norske arbeidsplasser og til å satse på norske arbeidsplasser og bedrifter framover, fordi det alltid i en nedgangskonjunktur, som vi ser ut til å gå inn i nå, også vil være et oppbrudd i økonomien når de nye jobbene og de nye bedriftene skal lages.

La meg likevel få avslutte med å sende en oppfordring. Noe griper meg av og til mer enn de hjemlige forhold, og det var å høre statsministeren for vårt broderfolk i vest i går i krisemøte i Alltinget nærmest si at landet kan gå konkurs. Det er jo slik at blod er tykkere enn vann. Og jeg tror det gjorde noe med oss alle. Så jeg vil avslutte med en oppfordring til finansministeren og statsministeren om å ha tett kontakt med vårt broderfolk og med sine kollegaer i vest og se hva vi kan bidra med av kunnskap og innsikt, og kanskje muskler, for å sørge for at de kommer seg gjennom dette. Av og til så trenger naboer gode naboer.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at finansministerens redegjørelse om Regjeringens forslag til statsbudsjett og nasjonalbudsjett for 2009 blir lagt ut til behandling i et senere møte.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [11:49:16]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Ønsker noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 11.50.
